

VII. Kriminologické dny
21. – 22. ledna 2019
Ústí nad Labem

**Border criminology
aneb
Criminology of mobility**

. Prof. JUDr. Helena Válková, CSc

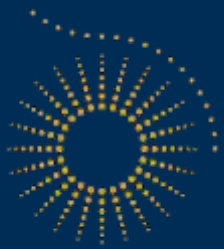
Jak bezpečná je Evropa?

- V roce 2015 podle údajů OSN byl **1 ze 122 lidí uprchlíkem** nebo žadatelem o azyl, jedná se o zhruba **60 mil. osob**, včetně dětí, z čehož je kolem **20 mil. uprchlíků z míst ozbrojených konfliktů**
- Kromě toho cca **230 mil. migrantů** opouští svou zemi, aby získala lepší vzdělání, práci a/nebo došlo ke sloužení jejich rodiny
- Vlna masové migrace zasáhla Evropu a vyvrcholila zde v **roce 2015**
- Jedním z hlavních důvodů byly **války a konflikty v Sýrii a dalších severoafrických zemích**
- Prvými bezpečnými evropskými zeměmi se stávají **Řecko, Itálie a později i Španělsko**
- Hlavními destinacemi se stávají **Německo, Rakousko a Švédsko**

Reakce a postoje vůči migraci

- **Názorová polarizace - „západ“ (převládá pomoc, podpora, empatie) versus „východ“ (převládá ostražitosť, obavy, odmítání)**
- **Kriminalizace jednání bezprostředně souvisejících s nelegální migrací s cílem ztížit legální vstup a kladné vyřízení pobytového víza**
- **Mediální utváření veřejného mínění, jeho manipulace a zneužití k politickému boji**

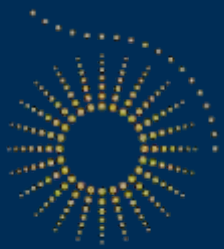
Migrace a trestní justice

- **Infiltrace trestní justice** migrační problematikou a opačně **infiltrace migračních institucí** problematikou zločinu
- Stereotypy ve vnímání migranta jako **podezřelého cizince** a/nebo **latentního delikventa** – laická i odborná veřejnost
- **Trestní represe** zaměřená **na koho** (pachatel organizovaného zločinu nebo jen migrant) a **za co** (struktura a intenzita kriminality); **kdo je nejčastější obětí** kriminality související s migrací?
- **Věznice** a/nebo **detenční centra** (fakticky se od sebe moc neliší)
- **Absence důsledné diferenciaci a individualizace** administrativní i trestní odpovědnosti

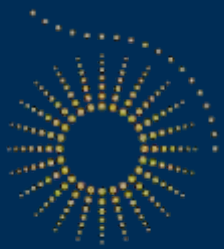
Měnící se realita v evropských vězeňských zařízeních

- **Počty vězňů cizinců** dosahují ve Švýcarsku 71%, na Kypru 59%, v Řecku 57%, v Belgii 44 %, v ostatních evropských zemích se v průměru pohybují **kolem 20%**.
- Často se jedná o delikventy odsouzené za „překročení hranic cizího státu bez povolení, bez dokladů nebo s doklady zfalšovanými“, tedy **za porušení správních norem (policejního práva)** nikoli za standardní kriminalitu

Border Criminology

- Nová oblast kriminologického výzkumu – **border criminology** aneb **criminology of mobility** a její hlavní směry:
  - **mediální prezentace** migrace a její vliv na veřejné mínění
  - **popis procesu kriminalizace** deliktů souvisejících s migrací
  - **kriminalita migrantů** – struktura a intenzita
  - **penologická specifika** odsouzených migrantů a způsoby efektivního zacházení ve VTOS
  - **oběti kriminality** související s migračními procesy

Otázky pro border criminology

- **Role ethnicity, rasy, státního občanství a náboženství** na vnímání migrace a přijímaná opatření
- **Státní moc** a její uplatňování, včetně respektu k **základním lidským právům**
- **Etické principy a politické priority** fungování správních a justičních institucí
- **Hodnotové a kulturní systémy** společnosti, ve které žijeme a jejich uplatňování
- **Postoje a přístupy občanů** vůči migrantům

Migrace a související viktimologický výzkum

Rozlišení migranta ve smyslu:

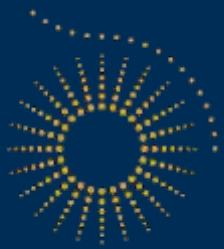
- a) **oběti obchodování s lidmi** - chránění mezinárodními úmluvami a protokoly, často i speciálním statutem (např. u nás podle zákona o obětech trestných činů „zvlášť zranitelná oběť“)
- b) **uprchlíka** - nelegální překročení hranice a pobyt bez dokladů a zpravidla i bez povolení na území cizího státu (v tomto případě dochází často ke kriminalizaci, deportaci a rozdělení rodiny; čtvrtina dětí nar. v USA, tj. s americkým st. občanstvím, má jednoho rodiče bez řádných dokladů)

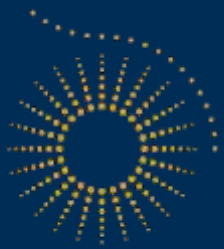
Prvé výzkumné poznatky k viktimizaci migrantů

- Migranti se stávají častými **oběťmi majetkové delikvence, sexuálních i násilných útoků, nucené práce**
- Další typické problémy jsou dehonestace, sociální exkluze, **kriminalizace**, deprese, suicidita, u některých migrantů **radikalizace** jejich postojů a jednání
- Výsledkem může být **ohrožení stability a bezpečnosti evropských zemí**, pokud se tyto problémy podcení

A co Česká republika ?

- S migrací na našem území zatím s výjimkou roku 2015 (detenční centra) **nemáme ani zkušenosti ani problémy**
- Uplatňuje se **politika odmítání migrantů, mediální i politická „podpora“ obav z migrace a související kriminality, terorismu a infiltrace cizí (nepřátelské) kultury a náboženství**
- Mezitímní výsledek: uzavírání se, nárůst xenofobie, **interpretace solidarity jako principu, který se přežil**, popř. je třeba jej uplatňovat jen přiměřeně bezpečnostním rizikům

Na co a jak se připravit ?

Ani Česká republika však nezůstává mimo migračních procesů, neboť je součástí dnešní mobilní společnosti, a proto je nutné:

- **sledovat a analyzovat vývoj migrace a souvisejících sociálních procesů** na území evropských zemích, zejména u našich susedů (Německo, Rakousko)
- důsledně uplatňovat princip solidarity, zejména pokud jde o **finanční příspěvky nejchudším africkým zemím**
- podílet se více než dosud na materiálně technickém a personálním **posílení ochrany vnějších hranic EU**

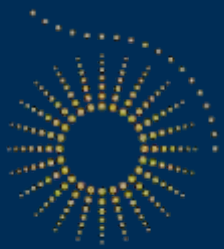
Na co a jak se připravit ?

- **proškolit experty nejrůznějších profesí a zaměření** (policie, armáda, sociální pracovníci, úředníci a zaměstnanci ve státní správě i samosprávných institucích, apod.), aby byli včas připraveni na možný vliv migračních procesů na naši sociální, ekonomickou i bezpečnostní situaci
- **objektivně a srozumitelně informovat veřejnost** o probíhajících procesech migrace **a vysvětlovat přijímaná opatření** na vládní i nadnárodní (evropské) úrovni
- **vytvářet klima důvěry ve stát i občanskou společnost**, která se s mobilitou Evropy v současnosti i v budoucnu dobře vyrovná

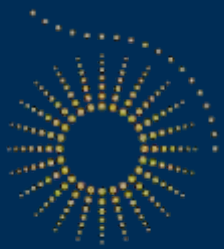
A co výzkum ?

- Zatím v České republice nebyl ani realizován ani plánován výzkum z této oblasti
- Ve vězeňských zařízeních a v detenčních centrech je však třeba **monitorovat a diferencovat nelegální migranty a uprchlíky** jinak než dosud
- Výzva i pro **viktimologicky** orientovaný výzkum zaměřený na specifické potřeby obětí probíhajících migračních procesů...

Literatura

- BOSWORTH, M. Border criminology and the changing nature of penal power. In: **The Oxford Handbook of Criminology** (ed. Liebling, Maruna, McAra). Sixth edition. Oxford University Press, 2017, s. 373-390
- MELOSSI, D. The borders of the European Union and the processes of criminalization of migrants. In: **The Routledge Handbook of European Criminology** (ed. Body-Gendrot, Hough, Kerezsi, Lévy, Snacken). Routledge, 2014, s. 499-513
- RODRIGUEZ, N., TURANOVIC, J.J. Impact of incarceration on families and communities. In: **The Oxford Handbook of Prisons and Imprisonment** (ed. Wooldredge, Smith). Oxford University Press, 2018, s. 373-390

Děkuji za pozornost

helena.valkova@vspp.cz